

Docentenhandleiding Basisonderwijs ter voorbereiding op de gastles van: **Milja Willemse**

Introductie

Binnenkort ontvang jij een gast spreker in de klas. Deze gast spreker maakt deel uit van jouw lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Jodenvervolgning. De gastles duurt ongeveer 50 tot 70 minuten, afhankelijk van wat is afgesproken met de docent. De gastles bestaat uit twee delen: een verhaal en aansluitend een gesprek/discussie. Het is belangrijk om naar aanleiding van de bijgevoegde biografie vragen voor te bereiden, die aan de gast spreker kunnen worden gesteld. Ongetwijfeld heb je meerdere lessen aan WO2 besteed. In deze handleiding vind je tips en verdiepingsvragen bij het werkblad die je ter voorbereiding op de komst van Milja kunt doen.

Duur les: 60 minuten

Doelgroep: Basisonderwijs groep 7/8

Thema: WO2, Jodenvervolgning, onderduiken, concentratiekamp Ravensbrück

- Leerlingen kennen belangrijke gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en kunnen deze op volgorde zetten.
- Leerlingen leren over de verschillende rollen: helper, dader, toeschouwer en slachtoffer.
- Leerlingen leren over de gevaren van onderduiken.
- Leerlingen onderzoeken een foto en de betekenis daarvan.
- Leerlingen worden voorbereid op de thematiek uit het verhaal van de gast spreker.

Structuur werkblad

Introductie + filmpje 'De oorlog in zeven minuten'	10 minuten
Opdracht 1: Generaties	5 minuten
Opdracht 2: Tijdlijn	10 minuten
Opdracht 3: Rollen	10 minuten
Opdracht 4: Onderduiken	10 minuten
Opdracht 5: Zie - denk - vraag	10 minuten
Slot: Vragen voorbereiden	5 minuten

Voorbereiding

- Lees deze handleiding, met achtergrondinformatie en tips om de verdiepingsvragen te bespreken, goed door.
- Bereid samen met jouw leerlingen vragen voor die aan de gast spreker kunnen worden gesteld.
- Print het werkblad uit (zie hieronder) en verdeel ze onder de leerlingen.
- Introduceer [de biografie van de gast spreker](#) na afloop van de les
- Bekijk gezamenlijk als start het filmpje [filmpje 'De oorlog in zeven minuten'](#)

Opdracht 1

Generaties

Leerlingen bedenken tot welke generatie de gastspreker behoort en denken na of de oorlog ook in de levens van deze generatie een rol kan spelen.

Tips ter bespreking:

- Het antwoord op vraag b is waar. Benoem dat voor veel kinderen van oorlogsslachtoffers een oorlog zijn sporen achterlaat. Een oorlog werkt vaak generaties lang door. Kinderen die de oorlog niet hebben meegemaakt, hebben vaak te dealen met de trauma's van hun ouders (of grootouders).
- Benoem dat ook de oorlogen die nú in de wereld gaande zijn, hun sporen na zullen laten bij de volgende generaties.
- Wees je bewust van eventuele oorlog of vluchtgeschiedenis van leerlingen.

Opdracht 2

Tijdslijn

Leerlingen maken een tijdslijn en zetten de volgende gebeurtenissen op volgorde.

1. Adolf Hitler komt aan de macht – 1933
2. Nederland wordt bezet door Nazi-Duitsland – 1940
3. Door de anti-Joodse maatregelen mogen joden niet meer naar de bioscoop – 1941
4. Joodse mannen, vrouwen en kinderen worden opgepakt en via doorgangskamp Westerbork naar concentratiekampen gedeporteerd – *vanaf 1942*
5. Joden worden vermoord in de concentratie en vernietigingskampen – 1942-1945
6. Nederland is bevrijd! – 1945
7. Kinderen en kleinkinderen van overlevenden en slachtoffers van WO2 vertellen wat er met hun familie is gebeurd voor de klas – 2018-nu

Tips ter bespreking:

- Bespreek en vergelijk de tijdslijnen.
- Licht de tijdslijn kort toe zodat leerlingen een helder beeld hebben van het verloop van de Tweede Wereldoorlog.
- Vraag leerlingen welke gebeurtenissen zij nog meer kunnen bedenken.
- Maak het persoonlijk: Kunnen ze een grote gebeurtenis koppelen aan een persoonlijke gebeurtenis? Bijvoorbeeld het verhaal van Anne Frank of andere historische figuren. Om de gevolgen van de grote gebeurtenissen te koppelen aan wat dit voor mensen betekenden, maak je de geschiedenis tastbaar en invoelbaar voor leerlingen.

Opdracht 3

Rollen

Leerlingen bedenken per rol een persoon.

Voorbeelden kunnen zijn:

Helper: Hannie Schaft of een ander verzetsfiguur,

Slachtoffer: Anne Frank, **Daders:** Een kampbewaker,

Toeschouwer: Iemand die vervolging van hun medemens ziet gebeuren en (om welke reden dan ook) onverschillig reageert en geen actie onderneemt.

Tips:

- Benoem dat de rollen fluïde zijn, je bent niet altijd alleen maar een helper, in sommige situaties kunnen mensen ook slachtoffer zijn of toeschouwer.
- Door in te zoomen op de verschillende rollen en het handelen van individuen wordt de complexiteit van de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog tastbaar.
- De rollen zijn actueel, ook nu zie je de rollen terug. Laat leerlingen uitwisselen of zij de rollen herkennen in hun dagelijks leven en laat hen met voorbeelden komen.
- De toeschouwersrol is het grootste (90 procent!), besteed aandacht aan vragen als: Waarom was het grootste percentage toeschouwer? Wat vinden jullie daarvan? Was het makkelijk/moeilijk je te verzetten? Waarom denk je dat niet meer mensen dit gedaan hebben? Zoom in op handelingsperspectieven en omstandigheidsfactoren waarom mensen ervoor kozen niet in te grijpen.

Opdracht 4

Onderduiken

A. Wat had je allemaal nodig om onder te kunnen duiken? Schrijf zoveel mogelijk dingen op.

Denk aan: Betrouwbare contacten, hulp van mensen uit het verzet, een onderduikplek, geld, netwerk om aan voedselbonnen te komen, boeken/tijdsbesteding/huiswerk/zorg/medicijnen (vaak regelden het verzet dit), geduld (dagen duurde lang en je moest vaak stil/bijna onzichtbaar zijn).'

Benoem dat het niet zo eenvoudig was om onder te duiken, niet iedereen had de mogelijkheid en middelen om onder te duiken. Benoem daarnaast dat mensen toen niet wisten wat wij nu weten (het lot van de Joden die zich wel melden en naar de concentratiekampen werden gedeporteerd).

B. Wat waren de risico's van onderduiken? Wat kon er gebeuren?

Onderduiken was erg gevaarlijk, je kon worden opgepakt en gedeporteerd. Veel kinderen zaten vaak los van hun ouders ondergedoken, niet wetende waar hun vader en moeder of eventuele broertjes en zusjes zaten. Ook moesten kinderen onder een andere naam door, kregen een nieuwe identiteit en mochten absoluut niemand vertellen wie zij in werkelijkheid waren. Het kwam voor dat je kleine ruimtes moest delen met anderen, of weer naar een ander adres moest en iedere dag had je de angst om ontdekt te worden, bijvoorbeeld door verraad. Ook voor de mensen die onderduikers in huis hadden was het gevaarlijk en kon je worden opgepakt en gearresteerd. Veel ondergedoken kinderen die de oorlog overleefden moesten na de oorlog doorleven zonder hun ouders, die waren vermoord in de concentratie- en vernietigingskampen.

